

UDK 811.163.42'282(497.5-3 Medulin)

811.163.42'282'366

Izvorni znanstveni rad

Rukopis primljen 29. VIII. 2012.

Prihvaćen za tisak 28. II. 2013.

David Mandić
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Odjel za humanističke znanosti
Odsjek za kroatistiku
I. M. Ronjgova 1, HR-52100 Pula
davidmandic@hotmail.com

NAGLASAK GLAGOLÂ S *I*-PREZENTOM U GOVORU MEDULINA¹

Osnovni je cilj članka analiza naglaska glagolâ s *i*-prezentom u mjesnom govoru Medulina (kod Pule) na sinkronijskoj i dijakronijskoj razini. Materijal je dobiven u razgovoru s izvornom govornicom te iz *Rječnika medulinskoga govora* (v. popis literature). Glagoli se razvrstavaju prema naglasnim paradigmama (A, B ili C) i drugim obilježjima, poput kvantitete samoglasnika u osnovi, formanta u oblicima infinitivne osnove (*-i-* ili *-ě-*) i dr. Usporedbom suvremenoga stanja s općeslavenskim utvrđeno je da se razvoj naglaska toga glagolskoga tipa u medulinskom govoru uvelike podudara s onim u većini čakavskih i štokavskih govora.

Govor Medulina svrstava se u jugozapadni istarski dijalekt, a preci njegovih današnjih govornika u Istru su se doselili iz Dalmacije krajem 16. i tijekom 17. stoljeća.² Glavna su mu obilježja više-manje ista kao i u ostalih govora toga di-

¹ Medulin je naselje na samom jugu Istre, oko 6 km jugoistočno od Pule, s oko 2500 stanovnika. Do nakon II. svjetskog rata to je bilo selo, no tijekom druge polovice 20. stoljeća urbaniziralo se i znatno proširilo te se tamo doselio velik broj ljudi iz drugih krajeva. Tradicionalnim se govorom danas služi još razmjerno malo stanovnika, a i u njih se opažaju novije promjene, uglavnom zbog utjecaja gradskoga idioma obližnje Pule. Zahvaljujem gđi Mariji Peruško, izvornoj govornici, na podacima i primjerima iz medulinskoga govora.

² Taj su dijalekt u Istru donijeli naseljenici koje su na jugozapad Poluotoka tijekom 16. i 17. stoljeća doseljavale mletačke vlasti. Gdje su se ti govori izvorno govorili, nije sasvim jasno, no sudeći prema njihovim fonološkim i morfološkim obilježjima čini se da je riječ o prijelaznim južnočakavsko-zapadnoštokavskim govorima (sadrže i neke "istočne" značajke poput **stj/*skj* > *št*; **zdj/*zgj* > *žd*). Dijalekt je poprilično homogen, a najviše se razlikuju neki govori na granici prema sjeverno- i srednočakavskom (Sv. Petar u Šumi, Kringa, Sutivanac i sl.), vjerojatno zbog dodirâ sa spomenutim dijalektima, te govori na samom jugu Istre (najviše oni tzv. preman-turske skupine), u kojih, izgleda, te razlike potječu iz pradomovine.

jalekta: $\acute{e} > i$; slogotvorno *r* može biti dugo i kratko; *l* na kraju riječi prelazi u *a* (u imenicâ se stapa s prethodnim *o*); postoji glas *h* (IPA x);³ gubi se *v* između suglasnika i *r*; glas *m* prelazi u *n* na kraju riječi; skupine **skj/*stj* te **zgj/*zdj* dale su *št* odnosno *žd*, a isti su i rezultati prve palatalizacije **sk* i **zg*; umjesto *a* pojavljuje se *e* iza *r* u nekim riječima (*rĕsti* ‘rasti’); infinitiv i glagolski prilog sadašnji čuvaju završno *-i*;⁴ prijedlozi/prefiksi *iz* i *s(a)* te prefiks *uz-* glase *z*. Bitnije su razlike čuvanje palatalnih okluziva *t’* i *d’* (IPA c i j) kao posebnih glasova,⁵ nastavak *-ih* iz zamjeničko-pridjevske sklonidbe u G mn. većine imenica *a-* i *i*-vrste⁶ te nastavci *-in* i *-an* u DLI mn.,⁷ a u glagolâ prelazak skupinâ *jd* i *jt* u izvedenicâ od korijena **jbd-* u *t’* i *d’* (*dôti*, *dôden*).⁸ Nastavak 3. mn. prez. glagolâ s *i*-prezentom u medulinskom govoru glasi *-u* ako je nenaglašen (*vĭdu*, *nĭsu*, *hrĭnu*), a *-idu* ako je naglašen (*letĭdu*). U potonjem je slučaju moguć i nastavak *-ide* u 3. jd. (*letĭde*, uz *letĭ*), premda je rjeđi od izvornoga *-i*. Govor ima i leksičkih posebnosti, npr. glagole *vozĭti* i *vodĭti* (inače u JZ istarskom *peljĭati* i sl.), prezent *ĭden* (inače *pĭjden*), imenicu *kŭta* (inače *hĭza*) itd.⁹

Kao i većina ostalih JZ istarskih govora, i medulinski se govor odlikuje tzv. novijim tronaglasnim sustavom – poznaje tri naglasaka: kratki i dugi silazni te akut. Kratki se naglasak izgovara poprilično odsječno (kanonski), premda je u Istri inače čest nešto duži (no i dalje silazni) izgovor. Dugi silazni također ima uobičajen izgovor. Akut je pak ravni visoki ton. Slogovi iza svih triju naglasaka su niski. Prednaglasnih dužina u medulinskom nema (premda su se donedavno

³ Glas *h* se čuva u svim JZ istarskim govorima osim u premanturskima te djelomično u pomerskom.

⁴ Tako je u većini JZ istarskih govora, no ne i u pomerskom (*sidĭt* ‘sjediti’; *sidĕt*) i premanturskim govorima (*sĭdit*; *sĭdĕt*).

⁵ Isto je u pomerskom, premanturskim i još nekim govorima Puljštine (Mandić 2012), dok su se u ostatku JZ istarskoga dijalekta ti glasovi uglavnom stopili sa *č* i *ž*, osim u nekim govorima koji graniče sa sjeverno- i srednjočakavskim te s njima dijele odraze *t’* i *j* (v. npr. Pliško 2000).

⁶ U većini ostalih JZ istarskih govora imenice *a-* i *i*-vrste imaju uglavnom nastavak *-i* (iz *i*-osnovâ) u G mn. Tako je i u pomerskom i premanturskim govorima, iako je u potonjih to *-i* moglo nastati i od ranijega *-ih* (v. Mandić 2012). U imenica *e*-vrste u čitavom se JZ istarskom čuva nulti morfem, osim u premanturskim govorima, koji tu imaju “štokavski” nastavak *-a*.

⁷ Tako je i u ostalim govorima Puljštine, pa i u ližnjanskom, koji je inače po mnogočemu bliži sjevernijim JZ istarskim govorima, koji čuvaju starije nastavke: *D-on*, *-an*; *L-ah*; *I-i*, *-ami* (Pliško–Mandić 2011; Mandić 2012).

⁸ Tako je i u premanturskim govorima te u pomerskom i valturskom, dok je drugdje u tom kraju samo *jt > t’*, a *jd* se čuva. U Ližnjanu se pak čuvaju obje stare skupine, kao i u većini ostalih JZ istarskih govora. Gubljenje skupinâ *jt* i *jd* uobičajeno je u štokavskom, no i u nekim južnijim čakavskim govorima, a mnogi (pa i sjeverni) čakavski govori poznaju bar prelazak *jt > t’* u infinitivu tih glagola (v. Lisac 2009; Mandić 2012).

⁹ Ti leksemi postoje i drugdje na jugu Puljštine, dok ih u ostalim JZ istarskim govorima, koliko znam, nema.

čuvale),¹⁰ za razliku od sjevernijih JZ istarskih govora, gdje se one i danas čuvaju (npr. *hrāniti*) ili se pak na njih prenosi naglasak (*hrāniti*).¹¹ Zanaslasne su dužine tu pokraćene, kao i drugdje u Istri.¹²

Zajedničko je obilježje svih JZ istarskih govora prelazak općeslavenskoga neoakuta u dugi silazni naglasak (*hrāniš* < *hrānīš, *letīš* < *letīš), što uključuje i akut koji je nastao ranim povlačenjima naglasaka u infinitivu, *l*-participiju i gl. prilogu sadašnjem nekih skupina glagolâ (*trēsti* < *trēsti < *trēsti; *trēsli* < *trēsli < *trēsli; *sidēti* < *sidēti < *sēdēti). Silazni se naglasak dobiva i predsonantskim duljenjem.¹³ Nakon tih je promjena naglasak u većini JZ istarskih govora s kratke otvorene ultime povučen na prethodni slog, u kojem se, neovisno o njegovoj izvornoj kvantiteti, razvio noviji akut (postoji, dakle, tzv. kanovačko duljenje; 1. mn. prez. *letīmo* < *letīmō; 2. jd. impv. *nōsi* < *nosī).¹⁴

Iako iz toga slijedi da bi se akut u JZ istarskom očekivao samo pred izvorno kratkom otvorenim ultimom, u medulinskom se govoru danas, osobito u mlađih govornika, rjeđe i u starijih, opažaju rezultati raznih ujednačavanja, pa su prvotna distribucijska ograničenja toga prozodema narušena. Stoga se akut pojavljuje i u antepenultimi (2. mn. impv. *ulōvite*, prema 2. jd. *ulōvi*), a često, osobito u dužih riječi, i pred izvorno dugom i/ili zatvorenim ultimom (G jd.

¹⁰ Bošković (1978: 313), koji je istarske govore istraživao još sredinom 20. st., veli da u Medulinu dužine čuvaju samo stariji govornici, no da ih i oni često krata. Zapravo, u medulinskim primjerima navedenima u tom radu Bošković prednaglasnu dužinu dosljedno označava dvostrukim znakom dužine/kračine (neobavezne dužine) te nije jasno je li on tu bilježio ono što je doista i čuo od obavjesnikâ ili tek ono što je pretpostavljao da bi tamo iz etimoloških razloga trebalo biti.

¹¹ Povlačenje naglasaka na prednaglasne dužine novija je pojava u JZ istarskom i uglavnom se susreće samo u mlađih govornika, iako postoje izuzeci (v. Mandić 2009; Pliško i Mandić 2011 i Mandić 2012).

¹² Očuvane su tek u nekim sjevernočakavskim govorima na krajnjem sjeveroistoku poluotoka (Langston 2006: 103–113).

¹³ Prelazak akuta u silazni naglasak svojstven je i novoštokavskim govorima, a silazni ton kao odraz duljenja pred sonantom i čakavskim govorima južno od otoka Žirja (iako treba reći da je u JZ istarskom duljenjem isprva mogao nastati akut, koji bi onda prešao u silazni ton). Ti nam podaci nešto govore o predmigracijskom smještaju tih govora. U nekim se rubnim JZ istarskim govorima pojavljuje i stariji neoakut, no to je sporadično i posljedica kontaktnih situacija sa sjevernočakavskim (Mandić 2009: 85–87, 90–92).

¹⁴ U nekim sjevernijim rubnim govorima povlačenja, izgleda, nije bilo ili je ono bilo ograničenije. Npr. za govor Kringe Hraste (1964: 15) tvrdi da ima dvonaglasni sustav bez povlačenja (no v. i opis u Pliško i Ljubešić 2009: 99–100), dok je u govoru Sutivanca (Pliško 2000: 115; Mandić 2009: 87, 92) naglasak s kratke otvorene ultime povučen samo na prednaglasnu dužinu. U premanturskim je pak govorima povlačenje proširenije te je naglasak povučen i sa zatvorenih kratkih ultima: *Vāzañ*, *Vāzma* ‘Uskrs’; *pōtok*, *potōka*; *lētīt*, *hrānīt* (Bošković 1978: 296–297; Mandić 2009: 103–105; Mandić 2013; Mandić 2012). Govor Medulina u tome se podudara s većinom govora JZ istarskog dijalekta.

teplīne, prema *teplīna* ‘toplina’; ali *jarīna*, G *jarinē* ‘tucanik’; a u mlađih i *vōde*, *vōdon*, uz *vodē* < *vodē, *vodōn*, prema *vōda* itd.).¹⁵

Nakon povlačenjâ, u govoru Medulina pokraćene su sve duge otvorene ul-time (N jd. *koṭâ* < *koṭâ < *koṭâl; G jd. *noĝē* < *noĝē < *noĝē; 3. jd. prez. *držī* < *držī < *držī). Naime, kako su sve naglašene otvorene ul-time tada bile duge, kvantiteta je u njima postala nebitna, što je potom dovelo do spomenutoga kraćenja.¹⁶

Ostale su promjene u medulinskom naglasnom sustavu analogijske naravi, pretežno novijega datuma te, kako je rečeno, mnogo uobičajenije u mlađih govornika.

Pri sljedećoj analizi, naglasku glagolâ s *i*-prezentom pristupit će se sinkronijski, ali i dijakronijski. Cilj je, naime, pokazati kako se suvremeno stanje koje vidimo kod tih glagola u ovom govoru razvilo i na koji je način povezano s ishodišnim, općeslavenskim sustavom. Pritom se kreće od triju naglasnih paradigmi (*a*, *b* i *c*),¹⁷ u koje su se u osl. svrstavale sve promjenjive riječi.¹⁸

Glagoli s *i*-prezentom mogu se podijeliti na dvije skupine: one što u infinitivnoj osnovi imaju glas *i* (*i*-glagoli, npr. *oběsiti) i one što tu imaju odraz jata (*ě*-glagoli, npr. *vīsěti).¹⁹ Te se dvije skupine danas razlikuju i prozodijski – neizvedeni *ě*-glagoli gotovo svi pripadaju n. p. C,²⁰ dok se u *i*-glagolâ, a osobito onih s dužinom u osnovi, opaža težnja k prelasku u n. p. B. Usto, kod potonjih se rekonstruiraju četiri povijesne naglasne paradigme: *a*, *b*¹, *b*² i *c*.²¹ Dok glagoli n. p. *b*¹ danas uglavnom i dalje pripadaju n. p. B, oni koji su ranije pripadali n.

¹⁵ To je danas uobičajeno u većini JZ istarskih govora, ako ne i u svima.

¹⁶ To je kraćenje dosljedno provedeno i u premanturskim govorima, a dobro je posvjedočeno i u ostalim JZ istarskim govorima, gdje je, međutim, uglavnom nepotpuno te slog često ostaje poludug. Potpuno je kraćenje ipak posvuda veoma često nakon prednaglasne dužine.

¹⁷ Osl. naglasne paradigme bilježimo malim slovima (*a*, *b* i *c*), a njihove suvremene odraze velikima (A, B i C). O osl. naglasku i naglasnim pojavama v. Dybo (2000), o naglasnim paradigmama u čakavskom v. Langston (1999 i 2006), o naglasku *i*-glagolâ u raznim hrv. govorima v. Kapović (2011).

¹⁸ Detaljni podaci o naglasku suvremenih dijalekata osobito su važni za povijesnu akcentologiju jer omogućuju točniju rekonstrukciju općeslavenskoga naglasnog sustava. Zbog toga će se ovdje navesti čim veći broj primjera, klasificiranih prema naglasnim paradigmama i drugim bitnim obilježjima.

¹⁹ Iza palatalâ taj je jat još u općeslavenskom prešao u *a* (*dvřěti > *dvřđati, *dvřži-). Samo jedan glagol ima izvorno *-a-* u infinitivnoj osnovi: *svřpati (‘spavati’; medulinski: *spđati*; *spđn*, *spđmo*).

²⁰ Od neizvedenih *ě*-glagola, u n. p. *a* se svrstavaju samo *vđđeti i *vīsěti, a u n. p. *b* samo *volěti. Sva su tri potvrđena u medulinskom govoru. N. p. *b* k tomu pripadaju i svi prefigurirani glagoli s *i*-prezentom izvedeni od glagolâ n. p. *b* i *c* (v. dalje).

²¹ N. p. *b*¹ sadrži glagole koji su ranije bili iterativi, a n. p. *b*² denominativne i kauzativne glagole (Dybo 2000: 421–423; Dybo, Zamjatina i Nikolaev 1990: 111–121; Kapović 2011: 112–113).

p. *b*² danas su u različitim govorima često n. p. C. Strogo sinkronijski gledano, u medulinskom govoru ne postoji razlika u naglašavanju glagolâ sa *i* < *ě* i onih sa *i* < *i* u infinitivu (kao ni ona između glagolâ negdašnjih n. p. *b*¹ i *b*²), no oni će se tu ipak, radi lakšega povezivanja s osl. stanjem, navoditi odvojeno.

U različitim je hrvatskim govorima, pa i u standardnom jeziku, poznata pojava da glagoli s *i*-prezentom izvedeni prefiksacijom od glagolâ n. p. C redovito pripadaju n. p. B: usp. stand. hrv. 1. jd. prez. *činim*, ali *učinim*; srčak. Susak *činin*, ali *učinin*.²² Usto, u parova inhoativnih i kauzativnih deadjektivnih glagola tipa osl. **bělěti* : **běliti* prvi danas redovito pripadaju n. p. C, a potonji n. p. B.²³ Ako im se doda prefiks, naravno, oba parnjaka pripadaju n. p. B. Slično, neki glagoli, npr. *roditi*, pripadaju n. p. B ako su prijelazni, a n. p. C ako su neprijelazni.²⁴ Sve se te pojave susreću i u govoru Medulina.

Napokon, bitna je, osobito u glagolâ n. p. *c*, i kvantiteta osnovnoga samoglasnika. U osl. su naime pokraćene sve prednaglasne dužine osim tik pred kratkim naglaskom (ne računajući poluglase u primjerima kao **gumьnó* > hrv. *gúmno*), što je onda zahvatilo i većinu glagolskih oblika sa zaosnovnim naglaskom.²⁵ U n. p. *b* dužina je kasnije ponovo uvedena, uglavnom iz oblikâ s naglaskom (neoakutom) na osnovi (**pāliti* > **pāliti*, prema **pālī-*). Isto se dogodilo i u većini *i*-glagolâ n. p. *c*, premda je tu oblikâ s očuvanom dužinom bilo znatno manje.²⁶ U najvećem broju štokavskih i čakavskih govora *i*-glagoli n. p. *c* s obnovljenom dužinom prešli su u n. p. *b*, dok se kod onih s očuvanom kraćinom n. p. *c* bolje čuva (ugl. *činiti*, *gubiti*, *učiti* i *putisti*).²⁷

Glagolski sustav medulinskoga govora ne razlikuje se bitno od sustavâ ostalih govora JZ istarskog dijalekta. Od neličnih oblika postoje infinitiv, *l*-particip (tj. gl. pridjev radni), gl. pridjev trpni te gl. prilog sadašnji.²⁸ Lični su oblici im-

²² Toga nema u svim govorima, npr. u Istri u sjevernočakavskom žminjskom govoru: *činin*, *učinin*. Kako je ta pojava nastala te je li riječ o arhaizmu ili inovaciji, nije sasvim jasno.

²³ Glagoli tipa **bělěti*, iako izvorno nisu imali *-i-* u prezentu, nego *-ěje-*, danas u većini govorâ imaju *i*-prezent te se naglasno ponašaju kao “obični” *ě*-glagoli (npr. teže prelasku u n. p. C). Kod glagolâ tipa **běliti* pak, kao i u ostalih *i*-glagolâ s dužinom u osnovi, uobičajena je težnja za prelaskom u n. p. B. To objašnjava gore spomenuti odnos.

²⁴ To nalikuje odnosu u inhoativno-kauzativnih parova jer kauzativi su prijelazni, a inhoativi neprijelazni, no ta podudarnost može biti i slučajna.

²⁵ Riječ je o kraćenju pred dvjema morama (Kapović 2003: 74).

²⁶ Dužina je tu mogla biti uvedena (npr. **sūšiti* > **sūšiti*) iz 2. jd. imperativa (**sūši*), zatim iz riječi od kojih su ti glagoli izvedeni (npr. **sūhv*, **sūhá*, **sūho*), ili jednostavno po uzoru na glagole n. p. *b*, gdje se izvorna dužina bila očuvala u znatno više oblika.

²⁷ Odras n. p. *c* u *i*-glagolâ uopće mnogo se bolje čuva u kajkavskom te u staroštokavskim slavenskim govorima selâ Siče i Magić Mala (v. Kapović 2011).

²⁸ Potonji se oblik dosta često upotrebljava, no tvori se uglavnom od glagolâ stanja tipa *ležati*, *stati*, *siditi*, *spiti* ili kretanja kao *hoditi*, *bižati* i sl. Gl. pridjev trpni, očekivano, mnogo je češći u glagolâ svršenoga vida.

perativ i prezent. Kako je rečeno, infinitiv i gl. prilog čuvaju završno *-i*, a u 3. mn. prez. u glagolâ s *i*-prezentom uopćili su se nastavci *-u* (nenaglašeno, tj. n. p. A i B) i *-īdu* (naglašeno, tj. n. p. C), prema čemu je nastalo i 3. jd. *-īde* (tjeđe, i uz stariji nastavak *-ī*).

Da bi se dobila bolja predodžba o raspodjeli “naglasaka” po oblicima unutar pojedine naglasne paradigme, evo nekoliko primjera:²⁹

	inf.	3. jd. prez.	impv.	<i>l</i> -part.	gl. prid. trp.	gl. pril.
N. p. A	<i>obīsiti</i>	<i>obīsi</i>	<i>obīsi, -te</i>	<i>obīsija, obīsila</i>	<i>obīšen, -a</i>	<i>vīsetī</i>
N. p. B	<i>nosīti</i> <i>hranīti</i>	<i>nōsi</i> <i>hrāni</i>	<i>nōsi, -te</i> <i>hrāni, -te</i>	<i>nosīja, nosīla</i> <i>hranīja, hranīla</i>	<i>nōšen, -a</i> <i>fājen, -a</i>	<i>nosēti</i> <i>svirēti</i>
N. p. C	<i>lovīti</i>	<i>lovī, lovīde</i>	<i>lōvi, -te</i>	<i>lovīja, lovīla</i>	----	<i>sidēti</i>

Kako se vidi iz tablice, glagoli (kao i ostale riječi) n. p. A imaju nepomičan naglasak na osnovi,³⁰ glagoli n. p. B odraz naglasaka na osnovi u prezentu i gl. pridjevu trpnom te odraz naglasaka na prvom slogu nastavka u infinitivu, imperativu i *l*-participu, a glagoli n. p. C odraz naglasaka na nastavku u svim oblicima.³¹ Oblici drugoga lica množine imperativa n. p. B i C uvijek imaju analogij-

²⁹ Za gl. prilog sadašnji i gl. pridjev trpni potvrde su poprilično rijetke pa se donose primjeri koji su bili dostupni. Za glagole n. p. C nije posvjedočen nijedan primjer gl. pridjeva trpnog. Taj se oblik uglavnom tvori od inačica s prefiksom (npr. *zgōjen*), koje su svršenoga vida, no one redom pripadaju n. p. B.

³⁰ Taj je naglasak u glagolâ uvijek kratak, osim kod primjerâ s duljenjem pred sonantom, uglavnom talijanizama: *pārtiti, pārtin* ‘otići’ (tal. *partire*).

³¹ U glagolâ n. p. C provedeno je novije povlačenje naglasaka u 1. i 2. mn. prez. *lovīmo, lovīte*, a zbog analogije isti je naglasak i u 3. mn. *lovīdu* (i 3. jd. *lovīde*). U gl. prilogu sad. vidi se odraz ranijega povlačenja s kasnijim prelaskom akuta u silazni ton (*sidēti* ‘sjedeci’, *spēti* ‘spavajući’). U JZ istarskom više nema tzv. enklinomenskih oblika (s čelnim naglaskom, koji se prenosio na prednaglasnice, usp. stand. hrv. 2./3. jd. aor. *rēče, nē reče*). Riječ je o 1. jd. prez. na *-u* (od **-o*), 2. i 3. jd. aor. te nizu participskih oblika. Današnji gl. prilog sadašnji potječe od jednoga oblika participa prezenta sa završnim naglaskom, dok je kod *l*-participa tu odraz naglasaka **lovīlb, *lovīla* (u *ē*-glagolâ izvorno, a u *i*-glagolâ možda analogijom prema n. p. *b*). Trpni je pak particip, zbog naglasnih svojstava sufiksa, u *i*-glagolâ imao naglasak prema n. p. *b* (**lovjēnb, *lovjenâ*), no u ovom istraživanju, kako je rečeno, nijedan takav oblik nije posvjedočen za glagole n. p. C.

ski naglasak: akut na zadnjem slogu osnove: n. p. B *nõsite*, n. p. C *lõvite* (umjesto ***nosìte*, ***lovìte*).³² Gl. pridjev trpni glagolâ n. p. A i B ima odraz naglasaka na osnovi, no posvjedočen je i jedan primjer s nastavačnim naglaskom: *kupļèn(a)* (n. p. B: *kupìti*, *kûpin*).³³ U glagolskom se pak prilogu odraz završnoga naglasaka iz n. p. C proširio na glagole n. p. B: *svirèti*, *nosèti*. Izvorni je naglasak očuvan tek u popridjevljenom participu *nõseïa* ('trudna'), gdje je semantička veza s temeljnim glagolom oslabjela.

U sljedećem pregledu, glagoli će se navoditi odvojeno po naglasnim paradigmama, po kvantiteti samoglasnika u osnovi, po tome jesu li jednostavni ili prefigirani, a uspoređivat će se i prijelazno-neprijelazni parovi. U svakoj će se od skupinâ odvojeno navoditi glagoli što u infinitivnoj osnovi imaju formant *-i-* i oni što tu imaju *-ě*.³⁴

N. p. A:³⁵

(i): *bådriti* 'buditi', 'bodriti',³⁶ *čìstiti*, *čìstin*, *čìsti*; *čũditi*, *čũdin*, *čũdi*, *čũdi!*; *dĩmìti*, *dĩmi*; *dobàviti se* 'domoći se', *dobàvin se*; *domìsliti se* 'sjetiti se', *domìslin se*, *domìslija se*; *doplàziti*, *doplàzin*; *gàziti*, *gàzi*; *gràbiti*, *gràbi*; *hìtiti* 'baciti', *hìtiš*, *hìtimo*, *hìti!*, *hìtija*, *hìtilo*, *hìtili*; *jàriti se*, *jàri se*; *làziti* 'gmizati', *làzi*; *mĩriti* 'mjeriti', *mĩrin*; *mìstiti*, *mìstiš* 'namještaš'; *mřviti*, *mřvi*; *mũčiti*, *mũči*; *nakũpiti*, *nakũpi!*; *napũni*, *napũnija*; *nũdiš*, *nũdili*; *primìstin*, *primìsti!*; *pũni*, *pũnilo*; *obìsiti*, *obìsin*, *obìsila*; *očìstiti*, *očìsti*; *pàmetiti* 'pamtiti', *pàmeti*;

³² Obavjesnica je očekivane oblike odbacila kao nepostojeće tvrdeći da su mogući samo oblici s analogijskim naglaskom. Inače, riječ je o starijoj osobi (u 60-im godinama života), koja izvrsno vlada međulinskim govorom te zna razlikovati starije oblike od novijih i inodijalekatskih.

³³ U *i*-glagolâ n. p. B očekivao bi se naglasak na nastavku *-en-* u svim oblicima gl. pridjeva trpnog. Naglasak na osnovi, posvjedočen u ovom istraživanju, ali i u mnogim drugim hrvatskim govorima, mogao je nastati po uzoru na prezentske oblike (usp. opis stanja u govoru Banjolâ u: Mandić 2013). U *ě*-glagolâ taj je oblik isprva glasio npr. **volènb*, no danas je preustrojen po uzoru na *i*-glagole te se s njima slaže i u naglasku, osim glagolâ sa *a* od **ě*, koji se pak u tome podudaraju s ostalim glagolima sa *-a-* u infinitivu.

³⁴ Navode se svi primjeri i oblici dobiveni istraživanjem. Uz njih se navodi o kojem je gramatičkom obliku riječ samo ako bi to moglo biti nejasno. Uz imperativne je oblike uvijek uskličnik. Značenje se navodi samo ako se razlikuje od onoga koje isti glagol ima u standardnom hrvatskom, ako glagol ne postoji u standardnom jeziku te ako se fonološki razlikuje od standardne inačice do te mjere da bi mogao biti teže prepoznatljiv.

³⁵ Prefigirani se glagoli n. p. A navode skupa s jednostavnima jer se te dvije skupine tu ne razlikuju u naglasku.

³⁶ Izvorno to ne može biti n. p. *a* jer glas *a* tu dolazi od poluglasa (**bådriti*), a glagoli n. p. *a* s jednosložnom osnovom mogli su imati samo iskonski duge samoglasnike u osnovi (s psl. starim akutom, npr. **bāviti*). Stand. hrv. *bōdriti* pripada n. p. C, no to je rusizam te kao posuđenica nije pouzdan primjer.

prihītiti ‘prebaciti’, *prihīt'ene*, *prihīt'enih* (G mn.); *privàriti*, *privàri*; *skùpiti*, *skùpin*, *skùpilo se*; *spràvi!*; *stàviti*; *svàditi se* ‘svađati se’, *svàdili*, *svàdile*; *vàditi*, *vàdili*; *zabàviti se* ‘zadržati se’, *zabàvin se*; *zagàdiš*; *zavìsiti* ‘objesiti’.

(ě): *vìditi/vīti*,³⁷ *vìdin*, *vìdiš/viš*, *vìdi*, *vìdu*, *vìdi!*, *vìdija*, *vìdila*, *vìdili*, *vìd'eno*; *vìsiti*, *vìsu*, *vìseti*.

N. p. B:

Jednostavni:³⁸

Kratki:³⁹

(i): *debelīti se*, *debēlin se*; *gonīti*, *gōnin*; *govorīti*, *govōri/govōri*, *govōru/govōru*,⁴⁰ *govōri!*, *govorīlo*; *hodīti* ‘ići’, *(h)òdi!*, *(h)òmo!*, *(h)òte!*,⁴¹ *hodīja*, *hodīla*, *hodīlo*, *hodīli*, *hodēti*; *krstīti*, *křstin*, *křš'en*; *lomīti*, *lōmi*; *ložīti*, *lōzi*; *molīti*, *mōlin*; *nosīti*, *nōsiš*, *nōsi*, *nōsimo*, *nōsite*, *nōsu*, *nōsi!*, *nosīja*, *nosīla*, *nosīli*, *nosēti*;⁴² *prosīti*, *prōsiš*; *puštīti*, *pùštin*,⁴³ *pūštiš*, *pūšti/pūš(ti)!*, *pūštite/pūšte!*,⁴⁴ *puštīja*, *puštīla*, *puštīlo*, *puštīli*; *skočīti*, *skōči*, *skočīja*; *solīti*, *sōlin*, *sōlimo*; *točīti*, *tōčin*; *učīti*, *učiš*, *učī*, *uču*, *učīla*;⁴⁵ *vodīti*, *vōdin*, *vōdi*; *vozīti*, *vōzin*, *vōzi*, *vōzimo*, *vōzu*, *vozīli*; *ženīti se*, *žēnin se*, *žēnu se*.

(ě): *volīti*; *vōlin*, *vōlimo*, *vōlu*.

³⁷ U većini je JZ istarskih govora u infinitivu glagola *vìditi* provedeno stezanje slogova te on tu uglavnom glasi *vīti*. U brzom govoru stezanje je uobičajeno i u 2. jd. prez. *vīš*.

³⁸ U skladu s popisom koji donosi Dybo (2000: 448–463), sljedeći su medulinski *i*-glagoli izvorno pripadali n. p. *c*: *javīti*, *buđīti*, *cidīti*, *častīti*, *dilīti*, *gasīti*, *kadīti*, *linīti se*, *mastīti*, *mirīti*, *puštīti*, *sadīti*, *slipīti*, *sušīti* i *učīti*. Stari iterativi (tipa *hodīti*, *molīti*, *nosīti*, *vozīti*) pripadali su n. p. *b'*, a glagoli izvedeni od imenica n. p. *b* (kao *ženīti se*) i kauzativi (kao *točīti*) n. p. *b*². Prelazak nekih glagola iz n. p. *c* u n. p. *b* možda je bio potaknut naglaskom prefigiranih parnjaka (uvijek n. p. *b*).

³⁹ Kao “kratki” se navode svi glagoli u kojih je u prezentu kratki naglasak, a kao “dugi” oni što u prezentu imaju dugi silazni naglasak (dakle bez obzira na psl. kvantitetu).

⁴⁰ U prezentu se pojavljuju likovi s kraćinom i dužinom; stariji su, naravno, oni s kraćinom.

⁴¹ I u mnogim drugim govorima u Istri imperativni oblici toga glagola imaju odraz ekspresivnoga naglaska na osnovi, a neki su glasovi u njima ispali ili se reducirali. Prezent se pak tvori od supletivne osnove te glasi *grēn*, *grēs*, *grē/grēde*, *grēmo*, *grēte*, *grēdu* i pripada n. p. *C*.

⁴² Ali popridjevljeno *nōseta* (‘trudna’), što vjerojatno predstavlja stariji naglasak participija prezenta u n. p. *b*.

⁴³ Izvorno n. p. *c*, na što upućuje pokraćeno *u* u osnovi. Glas *š* umjesto očekivanoga *s* uveden je analogijom iz trajnoga parnjaka *puštāti*, *pūšt'an*.

⁴⁴ Imperativni su oblici *pūšti!*, *pūš!* i *pūšte!* ekspresivni.

⁴⁵ Izvorno n. p. *c*, odatle kraćina u osnovi (kao i u *puštīti*).

Dugi:

(i): *bližiti se, bližin se, bliži se; braniti, brânin, brâni; brusiti* ‘brusiti’; ‘spolno općiti’, *brûsin, brûsiš, brûsi; buditi, būdin, būdite; ciditi, cîdi; čamiti, čâmin; častiti, čâstin*,⁴⁶ *čâšt'en; čepiti* ‘začepljivati’, *čêpin; tûti (se), tûtin, tûti*;⁴⁷ *dičiti se, dîčin se; diliti, dîlin; faliti* ‘hvaliti’, *fâlin, fâli, fâlu, fâli!, fâjen; gasiti, gâsi; guliti, gûlin, gûli!; hladiti, hlâdin, hlâdi; hraniti, hrânin; javiti, jâvin, jâvi, javili; kaditi, kâdi; klatiti* ‘lutati’, *klâtin; kratiti, krâti; kupiti, kûpiš, kûpu, kûpi!, kupija, kupila, kupili, kupjen, kupjena; kuriti, kûri; ličiti se* ‘liječiti se’, *ličin se; liniti se* ‘ljenčariti’, *linin se; ljubiti, ljubu; mastiti, mâsti; miriti* ‘miriti’, *mîrin; misiti, mîsi, misilo; mutiti, mûti; paliti, pâli; piliti, pîlu; platiti, plâtin, plâti, plâtu, plâti!, platili, plâteno; rabiti* ‘trebati’, *râbi, râbu; riditi, rîdin; saditi, sâdi, sâdim, sadila, sadilo; slipiti* ‘varati’, *slîpu; snažiti* ‘čistiti’, *snâžin; sušiti, sûši, (se) sûšu, sušilo; sviriti, svîri, svîru, svirêti; svičiti* ‘loviti ribu na svîtu’, *svîti, svîtu; širiti, šîrin; tužiti, tûži; zabiti, zâbin, zâbiš, ne zâbi!, zabija, zabilia*.⁴⁸

Prefigurani:⁴⁹

Kratki:

(i/è): *doletiti, dolèti, doletila; dosoliti, dosòlin; nabrojiti, nabròji; načiniti, načiniš, načini, načinu, načini!, načinja, načinila, načinilo, načinili, načinile, načineno; nagnòjiti, nagnòjena* [sic!]; *nakositi, nakòsin; naletiti, nalètin; naloviti, nalòvi; namočiti, namòči, namòčen; napojiti, napòji; nasoliti, nasòlin, nasòlimo; naškropiti, naškròpi, naškropilo; natočiti, natòčin; naučiti (se), nauču, nauči se!, naučija se; odbrojiti, odrbròjin; odebeliti se, odebèlin se; odleđiti, odlèdi; odletiti, odlèti, odletija; odlomiti, odlòmin; odučiti, odučič; orositi, oròsi; osušiti, osušija; oženiti se, ožènin se, oženija se; pobrojiti, pobròjin; pobrstiti, pobr̀stin*;⁵⁰ *podložiti, podlòžin; podojiti, podòji; pogoditi, pogodili; pogubiti, pogubi; posoliti, posòlin, posòljen; poželiti, poželiliš, poželu; priboliti, pribòli; prigoriti, prigròrin; prigovoriti, prigovòri; prinačiti* ‘preradi-

⁴⁶ Dužina u tom i sljedećem glagolu drugotna je (temeljne imenice: *čъstь, *čepь).

⁴⁷ U standardnom hrvatskom je *ćutjeti, ćutim*, no njegova pripadnost n. p. B u medulinskom mogla bi upućivati na to da je riječ o izvornom *i*-glagolu (usp. i sj.čak. Žminj: *tûtit, tûtin*). Vidi i niže.

⁴⁸ Izvorno izvedenica od glagola “biti” (usp. impv. *zabudi* u srednjovjekovnim glagoljskim tekstovima), no zbog analogijskih preustroja u prezentskoj osnovi danas se osjeća kao neizvedeni *i*-glagol.

⁴⁹ Ti su glagoli izvedeni od glagolâ n. p. B i C. U sljedećem se popisu navode svi zajedno, neovisno o naglasnoj paradigmi i formantu infinitivne osnove (-è- ili -i-) temeljnoga glagola.

⁵⁰ Kratko *r* u prezentu moglo bi upućivati da u temeljnom glagolu (*brstiti, brsti*) nije bilo ponovnog uvođenja dužine (prije općega kraćenja prednaglasnih dužina sredinom 20. st.), kao i u glagolâ *načiti, naučiti, zgubiti* i sl. Usp. dalje glagole kao *oživiti i strpiti se*, kod kojih pak u prezentu postoji dužina, što upućuje na donedavno postojanje dužine i kod neprefiguriranih parnjaka.

ti', *prinačini*; *priskočiti*, *priskoču*; *razmočiti*, *razmōčimo*; *sломiti*, *slōmi*, *slōmi!*; *složiti*; *uboliti se* 'oboljeti', *se ubōli*, *ubolija se*; *učiniš*, *učinimo*, *učinu*; *ugostiti*, *ugōstite*; *uloviti*, *ulōvi*, *ulōvu*, *ulōvi!*, *ulōvite!*, *ulovija*, *ulovila*, *ulovili*; *utočiti*, *utōčin*; *utopiti*, *utōpi*; *zaboliti*, *zabōli*, *zabolilo*; *zacrļeniti* 'pocrvenjeti', *zacrļeni*, *zacrļenu*; *začepiti*, *začēpin*; *se zagōjilo*; *zagoriti*, *zagōri*, *zagōren*; *zaletiti se*, *zalētiš se*, *se zaletija*; *zapuštiti*, *zapuštin*; *zavrtiti*, *zavrti*; *zazeleniti*, *zazelēni*; *zazvoniti*, *zazvōnin*; *zbrojiti*, *zbrōjin*; *zdrobiti*, *zdrōbin*, *zdrōbļen*; *zgojiti* 'uzgojiti', 'othraniti', *zgōjin*, *zgojila*; *zgoriti*, *zgōriš*, *zgōri*, *zgōrimo*, *zgorile*, *zgubiti*, *zgūbin*, *zgūbiš*, *se zgūbi*, *zgūbu*, *ne zgūbi!*, *zgūbļen*, *zgūbļena*, *zgūbļeno*; *zletiti*, *zlētiš*, *zletija*; *zmoliti*, *zmōli*.

Dugi:

(i/ě): *dograditi*, *dogrādin*; *dojaditi*, *dojādin*; *doklatiti* 'dolutati', 'dovući se', *doklātin*; *nabrusiti*, *nabrūsi*; *naciditi*, *nacīdi*; *nadiliti* 'podijeliti', *nadīli*; *namisiti* 'namijesiti', *namīsin*; *namučiti* 'nabrašniti'; od *mūka* 'brašno', *namūčin*; *obiliti* 'olīčiti', *obīlin*; *ocrniti*, *ocrni*; *oŭutiti*, *oŭutin*; *odiliti*, *odīlin*, *odili!*; *ogladni*; *oguliti*, *ogūlin*; *opaliti*, *opālin*; *opiliti* 'ispiliti', *opīlimo*; *osūši*, *osušila*; *oživiti*, *ožīvi*; *pobīli*; *pocrniti*, *pocrni*, *pocrnila*; *podilimo*, *podīlimo!* (1. mn. impv.),⁵¹ *podilili*; *posaditi*, *posādi*, *posād'en*; *poživiti*, *poživin*; *rashlādiš*; *rastūži se*; *strpiti se*, *se strpin*, *strpi se!*; *ugāsi*; *zabiliti* 'začiniti',⁵² *zabīlin*, *zabīļena*; *zahlādi*; *zasmrditi*, *zasmrđi*; *se zasūši*; *zbuditi (se)*, *zbūdin (se)*, *zbūdi*, *zbūdi!*.

N. p. C:⁵³

Kratki:⁵⁴

(i): *boriti se*, *borin se*, *se borīdu*, *su se borili*; *brojiti*, *brojīn*, *brojīš*; *dojiti*, *dojīn*, *dojī*; *drobiti*, *drobīn*; *drōbi!*; *gņojiti*, *gņojīn*, *gņojīmo*; *gojiti*, *gojīmo*; *gostiti*, *gostīn*, *gostīš*; *kositi*, *kosīdu*; *kotiti se*, *se koti*, *kotīdu se*; *krojiti*, *krojī*; *leđiti se*, *se leđi*, *leđilo se*; *loviti*, *lovīn*, *lovīš*, *lovī*, *lovīdu*, *lōvite!*; *močiti*, *močīš*, *moči*, *močīdu*, *mōči!*, *mōcite!*, *močila*; *postiti*, *postīn*; *potiti se*, *se poti*; *strojiti* 'vijati žito', *strojī*; *škropiti*, *škropīn*, *škropīš*, *škropī*, *škropīmo*, *škropīte*, *škropīdu*; *škropī!*; *tepliti*, *teplīn*; *topiti*, *(se) topī*, *topīdu se*; *veseli*, *vesēli!* (3. jd. impv.);⁵⁵ *zvoniti*, *zvonī*, *zvonīdu*, *zvonīlo (nepr.)*.

⁵¹ Taj je oblik, kako se vidi, dosta rijedak.

⁵² Povratna inačica znači 'zabijeliti se'.

⁵³ Prema popisu iz Dybo (2000: 448–463), od navedenih, n. p. c su izvorno pripadali sljedeći *i*-glagoli: *činiti*, *dojiti*, *gojiti*, *gostiti*, *gubiti*, *krojiti*, *škropiti*, *loviti*, *roditi*, *sviliti*, *tajiti*, *topiti*, *veseliti* i *zvoniti*.

⁵⁴ Tu su navedeni samo glagoli s iskonskom, psl., kračinom. Za ostale vidi dalje.

⁵⁵ Samo u izrazu "Bōg te vesēli!".

(è): *bazđiti, bazđin, bazđi; blejati, blejš, bleji; boliti, bolì/bolide, bolidu, bolija, bolila, bolilo; goriti, gorì, goridu;*⁵⁶ *leđiti, leđi/leđide, leđidu, leđeti; ležati, ležin, leži, na ležeti;*⁵⁷ *pazđiti* ‘*prđjeti*’, *pazđin, pazđi; smiti, smiš;*⁵⁸ *stati,*⁵⁹ *stojin, stojš, stojì/stojide, stojimo, stojite, stojidu, stà* (*l*-part. m. jd.), (*na*) *stojeti; zeleniti, zeleni; želiti, želin, želimo.*

(a): *spati,*⁶⁰ *spin, spiš, spì/spide, spimo, spite, spidu, spì!*, (*na*) *speti; hropati* ‘*glasno i teško disati*’,⁶¹ *hropi.*

(ø): *isti* (‘*jesti*’),⁶² *in, iš, i, imo, ite, idu, ij!*

Pokraćeni:⁶³

(i): *brstiti, brsti; činiti (se),*⁶⁴ *činin, činiš, činì, čini se!, činija, činila, činile; dubiti,*⁶⁵ *dubin; grustiti se, grusti se; gubiti, gubin, (se) gubi, gubija; hlepiti* ‘*žudjeti*’, *hlepìn;*⁶⁶ *svitliti, svitli, svitlidu;*⁶⁷ *žiriti se* ‘*toviti se*’,⁶⁸ *žiridu se.*

⁵⁶ Postoji srodni pridjev *gorùti, gorùta*.

⁵⁷ Oblici gl. priloga često se koriste s prijedlogom *na* kada označuju stanje.

⁵⁸ Izvorno n. p. *a*; sadašnji morfološki lik toga glagola nastao je stezanjem (**šmėje-*), a naglasak po uzoru na glagole kao što je *spati*. Tako je, uz ostalo, i kod deadjektivâ tipa **bělěti, *čbrněti, *žblěti* i sl.

⁵⁹ Nastalo od *stati, a to stezanjem od *stojati < *stojěti. Slično vrijedi i za *l*-particip.

⁶⁰ Taj je glagol poseban jer već od najstarijih vremena ima *a* (koje nije odraz *jata!*) u oblicima infinitivne osnove.

⁶¹ Vjerojatno izvorno glagol s *e*- ili *je*-prezentom.

⁶² To je atematski glagol; *i-* je tu zapravo osnova, ali naglasni je obrazac jednak onomu u glagolâ s *i*-prezentom n. p. C.

⁶³ Na temelju usporedbe s govorima u kojima se čuva dužina ili njezin odraz, moguće je s podosta sigurnosti reći da je, recimo, glagol *činiti* imao kratko *i* u osnovi i prije općega kraćenja prednaglasnih dužina što je u prošlom stoljeću zahvatilo govor Medulina, dok je npr. u glagolu *grustiti se* možda bila obnovljena dužina. Ipak, budući da se za većinu njih to ne može sigurno znati, tu se svi ti glagoli navode u istoj skupini (‘‘pokraćeni’’). O stanju prije spomenutoga kraćenja katkad govore inačice s prefiksom (v. napomenu uz glagol *pobrstiti*). Također, nešto primjerâ u svom radu iz 1978. navodi R. Bošković, koji tu, kako je rečeno, označava i dužine, koje su se tada (neobavezno) u nekih govornika još ostvarivale. Primjeri n. p. C su (Boškovičeva notacija naglasaka prilagođena je onoj u ostatku članka): *se lašti/laštide, laštiti se; svitliti; živiti; grmì i sidì*; a n. p. B *čřvi, se čřvi; hrãiti*; te prefigirani *počřniti, počřvija, podmšiti* (i *zamšiti*), *posuđiti, rasplãšiti i zagrãđiti*. Primjeri *lašti* i *grmì* izvorno su kratki (**lšk-* i **grm-*), dok se u *sidì*, kao i u drugim govorima, čuva odraz osl. kraćenja. Primjeri n. p. B svi imaju dužinu, no ona se i danas vidi u prezentu. Bitni su primjeri n. p. C *svitliti* i *živiti*, s dužinom koje danas (zbog završnoga naglasaka) nema ni u jednom od oblikâ i tek za potonji glagol na njezino nekadašnje postojanje ukazuje prefigirani glagol *oživiti, oživi*.

⁶⁴ Povratna inačica znači ‘*pretvarati se*’.

⁶⁵ Izvorno najvjerojatnije glagol s *e*-prezentom (usp. stand. hrv. *dùpsti, dúbem*; sj. čak. Žminj *düs, dúbèn*).

⁶⁶ Taj se glagol u HER-u navodi kao *hlěpiti/hlěpjeti*. Ako *e* u osnovi nije od *ę*, dužina tu mora biti drugotna.

⁶⁷ Povratna inačica znači ‘*sjajiti se*’.

⁶⁸ Možda izvorno *ě*-glagol.

(ě): *bižati, bižîn, bižîš, biži/bižiđe, bižimo, bižidu, biži!, bište!*,⁶⁹ *bižêti; bisniti* ‘bijesnjeti’, *bisnî; blištiti, blištî (mi se blištî prid ôcin); crniti se, crnîn se, crnî se; črčati* ‘cvrčati’, *črčîn, črčî; č(v)rčidu; držati, držîn, držîš, držî, držîmo, držîte, držîdu, drži/drži(i)!*,⁷⁰ *držà (l-part. m. jd.), držêti; hrhñati* ‘hrkati’, *hrhñîn, hrhñîde; klečati, klečîn; mrziti, mrzîn; mučati, mučîn, mučî, muči!*,⁷¹ *prđiti, prđîn; razumiti*,⁷² *razumîn, razumî, razumîmo, razumîja, razumîla; siditi, sidîn, sidîmo, sidîdu, sidîli, sidêti; smrditi, smrdîn, smrdî; šumi; trpiti, trpîš; vrtiti, vrtîn, vrtîš, vrtî, vrtîdu; živiti, živîn, živîla;*⁷³ *žutiti se, žutîdu se.*

N. p. B/C:

*tajiti, tajîn, tajîš (n. p. C) – tâju (n. p. B); kositi, kosîmo (n. p. C) – kôsîn (n. p. B);*⁷⁴

*roditi, rodîja, rodîla, ròd'en(a), ròdi (žena dijete), se ròdi (dijete) – rodî (nji-va), rodîdu;*⁷⁵

biliti, bilin, bìliš ‘ličiti’; ‘začiniti’ – *biliti se* ‘bijeljeti se’, *se bilî/bilîde, bilîdu se.*⁷⁶

Kako se vidi iz navedenih primjera, u *ě*-glagolâ stanje je poprilično jednostavno – kao i drugdje u slavenskom, svi pripadaju naglasnoj paradigmi C, osim *vđiti/vđti, vđsiti (n. p. A) te voliti* i glagolâ s prefiksom (n. p. B). Što je dovelo do takve raspodjele, nije jasno, no očito je riječ o analogijskim procesima većih razmjera koji su se dogodili još u praezično doba. U n. p. C prešli su i neki *ě*-glagoli koji isprva nisu pripadali tipu s *i*-prezentom: *smîti, razumîti, želîti, žutîti se, crnîti se* i sl. (izvorno n. p. *a*; s *ěje*-prezentom i nepomičnim naglaskom na *ě*). Tendencija svrstavanja glagolâ na *-ě-* u n. p. C očito je bila jaka.

⁶⁹ Ekspresivni naglasak u imperativu.

⁷⁰ Inačice *dřž* i *dřži* su ekspresivne.

⁷¹ Ekspresivni naglasak u imperativu.

⁷² Izvorno n. p. *a*, stariji prezent **razuměje-*; usp. gore napomenu uz glagol *smîti*.

⁷³ Taj glagol u starijih govornika ima tematski samoglasnik *e* (1. jd. prez. *živên*).

⁷⁴ Nema razlike u značenju između naglasnih inačica. Vjerojatno je riječ o slučajnosti ili ti glagoli upravo prelaze iz jedne naglasne paradigme u drugu, ili je pak posrijedi utjecaj gradskoga govora.

⁷⁵ Prijelazna/povratna inačica pripada n. p. B, a neprijelazna n. p. C. Nelični su oblici zajednički objema, osim gl. pridjeva trpnog, koji, naravno, mogu imati samo prijelazni glagoli. U raznim hrvatskim govorima ima i drugih sličnih primjera, no za medulinski je govor zasad potvrđen samo ovaj.

⁷⁶ Vjerojatno takvi parovi postoje i kod drugih sličnih glagola, ali su rijetki, ili su bar nekoć postojali. Treba, naime, uzeti u obzir i činjenicu da je medulinski govor danas pod velikim utjecajem pulskoga gradskog govora, u kojem je naglasni sustav znatno pojednostavljen. Posvjedočeni su sljedeći inhoativni/stativni glagoli: *zelenîti, crnîti se* i *žutîti se* (n. p. C); bez kauzativnih parnjaka, osim prefigiranoga (*p*)*ocrnîti*, koji automatski pripada n. p. B. Kako je rečeno, *ě*-glagoli kao *crnîti se* itd. izvorno su imali *ěje*-prezent i pripadali su n. p. *a* (v. gore).

Kada je riječ o *i*-glagolima, raspodjela po naglasnim paradigmama, općenito gledajući, slična je kao u južnočakavskim i većini štokavskih govora – odrazi n. p. *a* i *b'* su n. p. A odnosno B, dok se u glagolâ n. p. *b*² i *c* opažaju preustroji: i jedni i drugi često pripadaju n. p. C ako im je u osnovi kračina, a n. p. B ako im je u osnovi obnovljena dužina. Ima i drugačijih prelazaka, npr. glagol *bàdriti* (n. p. A, izvorno n. p. *b* ili *c*); zatim neki glagoli što su izvedeni od riječi n. p. *c*, a pripadaju n. p. B, npr. *govoriti*, *soliti*, *častiti* i sl.;⁷⁷ te primjer *zabiti* (n. p. B) s preustrojem u morfološkoj strukturi (izvorno n. p. *a*; riječ je o izvedenici od glagola **býti*, prez. **bǫde-*, dakle **zabýti*, **zabǫde-*).

Primjeri za koje se sa sigurnošću može rekonstruirati pripadnost n. p. *b'* svi pripadaju n. p. B; to su: *goniti*, *hoditi*, *moliti*, *nositi*, *prositi*, *skočiti*, *voditi*, *voziti* i *ženiti* (s kračinom u osnovi); te *klatiti*, *ljubiti* i *misiti* (s dužinom).⁷⁸ Glagoli negdašnje n. p. *b*² (s kračinom) pak prelaze u n. p. C: *boriti se*, *brojiti*, *kositi*, *kotiti*, *postiti* i *potiti se*; mada ima izuzetaka koji pripadaju n. p. B: *krsiti* i *ložiti*. Glagoli n. p. *b*² s dužinom u osnovi (koji su tu posvjedočeni) prešli su u n. p. B: *braniti*, *faliti*, *hraniti*, *kupiti*, *kuriti*, *ličiti*, *mučiti*, *paliti*, *piliti* i *tužiti*. Prema popisu u Dybo (2000: 433–446), u n. p. *b* (nije jasno je li to *b'* ili *b*²) treba svrstati i glagole *tužiti*, *lomiti*, *sviriti*, *svititi* i *točiti*, koji i danas pripadaju n. p. B; te *močiti*, *strojiti* i *tepliti*, koji su prešli u n. p. C.

Nadalje, glagoli n. p. *c* s izvornom kračinom u osnovi i danas većinom pripadaju n. p. C: *dojiti*, *drobiti*, *gnojiti*, *gojiti*, *gostiti*, *krojiti*, *loviti*, *roditi*,⁷⁹ *škropiti*,⁸⁰ *topiti*, *veseliti* i *zvoniti*. Izuzetak je glagol *častiti*, koji je prešao u n. p. B.⁸¹ Glagoli n. p. *c* kod kojih je bila obnovljena dužina danas pripadaju n. p. B: *buditi*, *ciditi*, *diliti*, *gasiti*, *hladiti*, *javiti*, *kaditi*, *liniti se*, *mastiti*, *miriti*, *platiti*, *saditi*, *slipiti* i *sušiti*; osim *svitliti* i *tajiti* (n. p. C).⁸² Od onih u kojih se čuvalo rezultat kraćenja posvjedočeni su *činiti* i *gubiti* (n. p. C) te *puštiti* i *učiti* (prešli u n. p. B).

Jasno je, iz prethodne analize, da raspodjela glagolâ s *i*-prezentom po naglasnim paradigmama u suvremenom medulinskom govoru ne odudara bitno od stanja u većini štokavskih i čakavskih govora. To, međutim, nimalo ne čudi

⁷⁷ Dybo (2000: 434, 441) glagole **soliti* i **govoriti* svrstava u n. p. *b*.

⁷⁸ Prema popisima glagolâ u Dybo (2000) i Kapović (2011).

⁷⁹ Doduše, taj glagol pripada n. p. C samo ako je neprijelazan, inače je prešao u n. p. B.

⁸⁰ Ako je riječ o odrazu osl. glagola **kropiti*.

⁸¹ Tu se čak vidi dužina u prezentu (*čâstin* itd.) po uzoru na temeljnu imenicu *čâst*, *čâsti*, kod koje se pak dužina iz NA jd. proširila na ostale oblike (izvorno **čbstb*). Dužina je mogla potaknuti prelazak toga glagola u n. p. B.

⁸² Glagol *tajiti* pojavljuje se i s naglaskom n. p. B i tada ima dužinu u prezentu (v. gore). Glagol *svitliti* naveden je u Boškovićevu (1978: 313) radu s označenom mogućom dužinom: *svitliti*.

s obzirom na podrijetlo toga govora, kao i čitavoga JZ istarskoga dijalekta, te njegov genetskolingvistički položaj između zapadnoštokavskoga i južnočakavskoga.

Literatura:

- BOŠKOVIĆ, RADOSAV 1978. Refleksi grupa tj, dj, t̂j, d̂j, stj, zdj, skj, zgj, (sk^e, zg^e) u dijalektima južne i jugozapadne Istre. *Odabrani članci i rasprave*. Posebni radovi, knj. 1, Titograd: CANU, 293–349.
- DYBO, VLADIMIR ANTONOVIĆ 2000. *Morfonologizovannye paradigmatičeskie akcentnye sistemy: Tipologija i genezis. Tom I*, Moskva: Jazyki ruskog kul'tury.
- DYBO, VLADIMIR ANTONOVIĆ; GALINA IGOREVNA ZAMJATINA; SERGEJ L'VOVIČ NIKOLAEV 1990. *Osnovy slavjanskoj akcentologii*. Moskva: Nauka.
- HER – JOJIĆ, LJILJANA; RANKO MATASOVIĆ (ur.) 2000. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- HRASTE, MATE 1957. O kanovačkom akcentu u Hrvatskoj. *Filologija*, 1, 59–75.
- HRASTE, MATE 1964. *Govori jugozapadne Istre*. Zagreb: JAZU.
- IVŠIĆ, STJEPAN 1971. *Izabrana djela iz slavenske akcentuacije (Gesammelte Schriften zum slavischen Akzent)*. München: Wilhelm Fink Verlag.
- KAPOVIĆ, MATE 2003. Razvoj starih dugih samoglasa u hrvatskom i ostalim slavenskim jezicima. *Filologija*, 41, 51–82.
- KAPOVIĆ, MATE 2005. Nove duljine u hrvatskom jeziku (nakon općeslavenskoga razdoblja). *Filologija*, 44, 51–62.
- KAPOVIĆ, MATE 2011. The accentuation of *i*-verbs in Croatian dialects. In: Tjimen Pronk & Rick Derksen (ed.), *Accent Matters: Papers on Baltic and Slavic Accentology*. Amsterdam – New York: Rodopi, 109–233.
- LANGSTON, KEITH 1999. Analyzing the Accentual Patterns of Čakavian Dialects. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 11, 165–185.
- LANGSTON, KEITH 2006. *Čakavian Prosody*. Bloomington (Indiana): Slavica.
- LISAC, JOSIP 2009. *Hrvatska dijalektologija 2: Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- MANDIĆ, DAVID 2009. Akut u jugozapadnim istarskim govorima. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 15, 83–109.
- MANDIĆ, DAVID 2012. Stare izoglose južne Istre. *Annales: Series historia et sociologia*, 22/2, 447–460.
- MANDIĆ, DAVID 2013. Naglasak *i*-glagolâ u govoru Banjolâ. *Dani akcentologije* (uskoro).
- MOGUŠ, MILAN 1977. *Čakavsko narječje*. Fonologija Zagreb: Školska knjiga.

- PERUŠKO, MARIJA 2010. *Rječnik medulinskoga govora*. Medulin: Općina Medulin.
- PLIŠKO, LINA 1999. Akcenatski sustav mjesnih govora Barbanštine. *Annales: Series historia et sociologia*, 16, 57–66.
- PLIŠKO, LINA 2000. *Govor Barbanštine*. Pula: Filozofski fakultet u Puli.
- PLIŠKO, LINA 2010. Novija istraživanja mjesnoga govora Ližnjana. *Filologija*, 55, 105–115.
- PLIŠKO, LINA; TATJANA LJUBEŠIĆ 2009. Novija istraživanja mjesnoga govora Kringe. *Croatica et Slavica Iadertina*, 5, 97–105.
- PLIŠKO, LINA; DAVID MANDIĆ 2007. Dijalektološki povratak Marčani. *Čakavska rič*, 35/2, 323–338.
- PLIŠKO, LINA; DAVID MANDIĆ 2011. *Govori općine Ližnjan*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

The accentuation of *i*-*Presentia* in the dialect of Medulin

Abstract

The main goal of this paper is a synchronic and diachronic analysis of the accentuation of *i-presentia* in the local dialect of Medulin (near Pula, Croatia). The material for this research was obtained through interviews with a native speaker and from the dictionary *Rječnik medulinskoga govora* (see bibliography). The verbs have been classified according to their accentual paradigm (A, B or C) and other traits, such as quantity of the stem vowel, the infinitive stem formative (*-i-* or *-ě-*) etc. A comparison of current and supposed Proto-Slavic situations has demonstrated that the development of the accentuation of this verbal type in the Medulin dialect corresponds significantly to that observed in the majority of Čakavian and Štokavian dialects.

Ključne riječi: *i*-glagoli, *ě*-glagoli, naglasak, naglasna paradigma, općeslavenski, čakavsko narječje, jugozapadni istarski dijalekt, Medulin

Key words: *i*-verbs, *ě*-verbs, accent(uation), accentual paradigm, Common Slav(on)ic, Čakavian, Southwest Istrian dialects, Medulin

